

سند معماری سازمان نهضت سوادآموزی

بر مبنای فناوری اطلاعات

بهمن ۱۴۰۲

بسمه تعالی

سازمان نهضت سوادآموزی یک نهاد برخاسته از متن انقلاب شکوهمند جمهوری اسلامی است که پس از دستور تاریخی بنیانگذار کبیر انقلاب اسلامی در هفتم دی ماه سال ۱۳۵۸، با هدف زدودن پدیده شوم بی‌سوادی از چهره نظام مقدس اسلامی، مسئولیت ساماندهی و مدیریت ارائه خدمات سوادآموزی و فراهم نمودن فرصت دوم آموزش را برای جاماندگان از فرصت اول آموزش عهده‌دار شد. در این راستا با اجرای پیام تاریخی امام خمینی (ره)، اساسنامه سازمان نهضت سوادآموزی در سال ۱۳۶۳ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید و به موجب آن آموزش بزرگسالان در حد خواندن و نوشتن و آموختن حساب و تربیت و بالا بردن سطح فرهنگ و نشر فرهنگ اسلامی مناسب با سوادآموزی به عنوان وظایف سازمان تعیین گردید.

با تصویب اساسنامه فضای جدیدی برای ارائه خدمات آموزشی به بزرگسالان محروم از سواد سنین ۱۰ سال و بالاتر فراهم شد. تحت این شرایط دوره‌های مختلف سوادآموزی طراحی و با مصوب کردن آن در شورای عالی آموزش و پرورش، بی‌سوادان و کم‌سوادان فرصت یافتند تا در دوره مقدماتی، تکمیلی، پایانی و پنجم بزرگسالان تا سال ۱۳۸۹ و در دوره‌های سوادآموزی و انتقال از سال ۱۳۹۰؛ از خدمات آموزشی بهره‌مند شوند. همگام با تحولات جدید، پدیده رجعت به بی‌سوادی برای سوادآموختگانی که امکان ادامه تحصیل برای آنان وجود نداشت نمایان گردید. لذا برنامه‌ریزان و مجریان سازمان برای پاسخگویی به این واقعیت به طراحی برنامه‌های آموزشی پس از سواد و دوره تحکیم پرداختند تا ضمن فراهم‌سازی ماندگاری سواد موجبات تعمیق آن را فراهم نمایند.

با توجه به مراتب فوق و از سوی دیگر دسترس به اطلاعات و آمار جامع و دقیق از مخاطبان به عنوان رکن اصلی تصمیم‌گیری سازمان نهضت سوادآموزی اقدام به تهیه این سند با رویکرد بهره‌گیری از فناوری اطلاعات نموده است.

استقرار پایگاه ثبتی سطح سواد

تجربه قریب به چهل و پنج سال فعالیت سوادآموزی نشان از سختی، پیچیدگی، زمان و هزینه‌بر بودن فرآیند شناسایی و جذب بی‌سوادان و کم‌سوادان دارد. در این زمینه یکی از مهمترین چالش‌هایی که سوادآموزی کشور همواره از آن رنج می‌برد، دسترسی نداشتن به مشخصات دقیق اسمی و آدرس جامعه هدف بوده است.

معمولاً مبنای آمار سرشماری نفوس و مسکن رسمی کشور خود اظهاری است و در این زمینه از افراد مدرک ثبتی و معتبر اخذ نمی‌شود. از طرفی برداشت از سواد در بین افراد نسبی بوده و هر کس بر اساس درک خود از سواد تعریفی دارد به طوری که مشاهده شده است در آمارگیری‌ها افراد با داشتن مدرک تحصیلی ابتدایی و راهنمایی خود را بی‌سواد اعلام می‌دارند، همچنین تعداد زیادی از افراد وجود دارند که از طریق نهضت سوادآموزی به حداقل سواد دست یافته‌اند. اما متأسفانه به دلیل فقدان مواد مکتوب و خواندنی ساده متناسب با ویژگی‌های روانشناختی و سطح سواد آنان به تدریج با پدیده رجعت به بی‌سوادی مواجه شده و خود را بی‌سواد اعلام داشته‌اند. این روند باعث شده علی‌رغم تلاش‌های چشم‌گیر سازمان نهضت سوادآموزی در باسواد کردن سالانه حدود ۳۰۰ هزار نفر و همچنین فعالیت‌های وزارت آموزش و پرورش در انسداد بی‌سوادی؛ متأسفانه قدر مطلق بی‌سوادی کشور آن گونه باید در سرشماریها کاهش نیابد. لذا استقرار پایگاه اطلاعات ثبتی سطح سواد جامعه یکی از نیازهای اصلی اطلاعاتی جامعه خصوصاً در تعیین سطح سواد افراد است.

پایگاه اطلاعات ثبتی سطح سواد، مجموعه سازمان یافته‌ای از داده‌های ثبتی در خصوص سوابق تحصیلی افراد است که با بهره‌گیری از بانک‌های اطلاعاتی معتبر و قابل استناد کشور گردآوری، پالایش و پردازش شده است و برای استفاده به صورت یکپارچه ذخیره‌سازی، نگهداری و در سامانه اطلاعاتی به روز رسانی می‌شود.

سیاست مبتنی بر این است که تنها راه پیشرفت سازمان، تولید، ثبت، ضبط اطلاعات و بکارگیری آن است به عبارتی دسترسی به اطلاعات قابل استناد در خصوص سطح سواد افراد جامعه با بهره‌گیری از منابع گوناگون آمار و انواع سیستم‌های اطلاعاتی می‌تواند باعث کاهش هزینه‌های بخش عمومی شود.

پایگاه ثبتی اطلاعاتی سطح سواد با رویکرد کاملاً متمرکز، کلیه اطلاعات مربوط به سطح سواد را از منابع گوناگون جمع‌آوری، ثبت، پردازش و در اختیار سازمان‌های متولی، استان‌ها و شهرستان‌ها قرار می‌دهد. این پایگاه با الگو گرفتن از شبکه شتاب در نظام بانکداری الکترونیکی و طرح سپاس وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، با اتصال و بهره‌گیری از داده‌های موجود در سازمان‌هایی از قبیل، مرکز آمار ایران، سازمان ثبت احوال، بهزیستی، کمیته امداد امام خمینی (ره)، پایگاه اطلاعاتی کارکنان دولت و ... داده‌های اطلاعاتی را اخذ کرده و با راستی‌آزمایی اطلاعات دریافت شده و یکپارچه سازی آن پرونده الکترونیکی سطح سواد را برای گروه هدف تهیه و امکان بهره‌گیری از اطلاعات آن به استفاده‌کنندگان از این پایگاه را فراهم می‌سازد.

اهداف

- یکپارچه شدن اطلاعات مربوط به سطح سواد جامعه با استفاده از داده‌های معتبر و قابل استناد
- تسهیل در شناسایی و جذب بی‌سوادان و کم‌سوادان گروه هدف
- بهره‌گیری از اطلاعات پایگاه ثبتی سطح سواد در اعلام وضعیت سطح سواد کشور به صورت سالانه و جایگزین شدن آمارهای ثبتی در اعلام شاخص سواد کشور
- هدفمند کردن ثبت نام بی‌سوادان و جلوگیری از تکرار ثبت نام افراد و صرفه جویی در هزینه‌های آموزش

- پیشگیری از صرف هزینه‌های ناشی از شناسایی و جذب مخاطبان
- افزایش اثر بخشی و کارآیی سازمان
- افزایش دقت و سرعت، ذخیره‌سازی، بازیابی، پردازش و اشتراک منابع اطلاعات در خصوص سطح سواد
- امکان ارتباط بین سازمان‌های متولی آموزش کشور

ذینفعان

بهره برداران از اطلاعات موجود در پایگاه ثبتی سطح سواد عبارتند از:

مدیران و برنامه ریزان سوادآموزی:

دسترسی سریع و آسان به اطلاعات، افزایش دقت و صحت اطلاعات برای تصمیم‌گیری‌های کلان؛ از مزایای اجرا و تشکیل این پایگاه است. امکان اتخاذ سیاست‌های متناسب با دسترسی به داده‌ها و تحلیل‌های آماری نیز فراهم خواهد شد.

برنامه‌ریزان آموزش رسمی:

دسترسی دقیق به آدرس مخاطبان در کنار آگاهی سطح سواد آنان می‌تواند برنامه‌ریزان نظام رسمی را در شناسایی کودکان بازمانده از تحصیل و انسداد مبادی ورودی بی‌سوادی و همچنین اجرای طرح شتاب بخشی در سوادآموزی با بهره‌گیری از ظرفیت‌های موجود در آموزش و پرورش همانند طرح باسوادی اولیای دانش آموزان یاری دهد.

سازمان‌های خدمات دهنده:

سازمان‌های خدماتی و مشارکت کننده در برنامه‌های سوادآموزی همانند بهزیستی، کمیته امداد امام و ... می‌توانند از اطلاعات پایگاه سطح سواد افراد برای هدفمند کردن خدمات خود به مخاطبان استفاده کنند.

سازمان‌های متولی آرایه آمار و اطلاعات

از آنجایی که مبنای آمار و اطلاعات در خصوص سطح سواد در سطح بین‌المللی و ملی آمار سرشماری است؛ سازمان‌های متولی آرایه آمار و اطلاعات کشور می‌توانند از پایگاه ثبتی سطح سواد برای اعلام دقیق جامعه کم سواد و بی‌سواد استفاده نمایند.

آموزش دهندگان و مشارکت کنندگان در برنامه‌های سوادآموزی

مشارکت کنندگان در برنامه‌های سوادآموزی و معلمان آموزش و پرورش می‌توانند با بهره‌گیری از این پایگاه نسبت به شناسایی دقیق مخاطبان اقدام کنند.

شهروندان:

ثبت و نگهداری اطلاعات سطح سواد افراد می‌تواند بی‌سوادان و کم‌سوادان را که اطلاع دقیقی از وضعیت تحصیلی خود ندارند را آگاه نماید.

امنیت و حریم خصوصی

- در جهت تضمین حقوق افراد، ثبت و نگهداری، بهره‌گیری از اطلاعات سطح سواد افراد تابع اصول زیر می‌باشد:
- نگهداری داده‌ها منوط به بکارگیری تدابیر امنیتی جهت عدم دسترسی افراد غیر مجاز می‌باشد.
 - جزء در خصوص تصمیم‌گیری درمورد سوادآموزی داده‌ها بدون اخذ مجوز از سازمان‌های متولی در اختیار قرار نگیرد.

برای اجرای این سیاست، اطلاعات از سطح سواد افراد با محوریت سازمان نهضت سوادآموزی جمع‌آوری، پردازش، یکپارچه سازی می‌شود.

به بعضی از اطلاعات مانند اطلاعات افراد دارای مدرک تحصیلی پنجم ابتدایی که قبل از سال‌های ۶۷ مدرک تحصیل گرفته‌اند و داده‌های آنان در فایده ثبت بوده و باید به صورت الکترونیکی ثبت شود. به منظور تسریع در کارکرد بایستی به روش پروژه محور نسبت به ورود داده‌ها اقدام نمود. داده‌های اطلاعاتی مورد نیاز برای پایگاه با محوریت کد ملی و مشخصات افراد (نام، نام خانوادگی، نام پدر، شماره شناسنامه، تاریخ تولد، کد پستی) و وضعیت تحصیلی و نشانی (آخرین آدرس پستی و کد پستی با اولویت گروه سنی ۱۰-۴۹ ساله جمع‌آوری می‌شود.

هزینه‌های اجرا

بطور خلاصه عمده هزینه‌های اجرای این برنامه مربوط به موارد زیر بوده که قابل مقایسه با هزینه‌های ذکر شده نیست.

- راهبری و مدیریت کلان در کشور
- هزینه‌های اداری
- طراحی و استقرار نرم افزار
- استقرار بر توسعه سرویس‌های الکترونیکی
- ایجاد بسترهای ارتباطی مناسب
- ثبت اطلاعات
- اخذ آدرس افراد بیسواد
- نگهداری سامانه‌های اطلاعات

شاخص‌های ارزیابی اجرا

روند ارزیابی نحوه تکمیل پایگاه اطلاعات ثبتی سطح سواد عبارت است از:

- ۱- اعمال نظارت و کنترل در مراحل گوناگون اجرای برنامه برای بالا بردن ضریب اطمینان داده‌های حاصل از آن
 - ۲- راستی‌آزمایی و مطالعات میدانی نمونه‌ای برای بررسی صحت و سقم اطلاعات
 - ۳- راستی‌آزمایی از طریق بررسی میزان همپوشانی اطلاعات با بانک‌های معتبر
- شاخص ارزیابی بر طبق رکورد داده‌های ثبت شده سطح سواد گروه سنی ۱۰-۴۹ ساله خواهد بود.

ارزیابی اجرا

ارزیابی این سیاست براساس دوره‌های زمانی ۶ ماهه و بر طبق مدل ارزیابی هدف محور انجام خواهد شد.

براساس مدل هدف محور، اهداف قصد شده برنامه در فواصل زمانی مشخصی مورد بررسی قرار می‌گردد و میزان تحقق اهداف از طریق ارزیابی میزان حصول اهداف قصد شده بررسی و از تحقق این سیاست می‌توان اطمینان حاصل کرد.